

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЕНТР ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ
Кафедра Міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“ ___ ” – _____ 2018 р.

ВИПУСКНА РОБОТА

На здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «міжнародна економіка» за темою:

«Аналіз зовнішньоекономічної діяльності ПАТ «МТБ БАНК»»

Виконав: студентка IV курсу, групи 7
ЦЗФП
спеціальності 6.030503
Міжнародна Економіка
Боярська К.Л.

Научний керівник: к.е.н., доцент
Короленко Н.В.

ОДЕСА - 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ.....	8
1.1. Теоретична сутність банківських операцій на зовнішніх ринках.....	8
1.2. Принципи організації та форми зовнішньоекономічних розрахунків комерційних банків	18
1.3. Діяльність комерційних банків на ринку міжнародних кредитів.....	29
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ ПАТ «МТБ БАНК» НА ЗОВНІШНІХ РИНКАХ	37
2.1. Загальна характеристика ПАТ «МТБ Банк».....	37
2.2. Економічна діагностика ефективності діяльності ПАТ «МТБ Банк»	48
2.3. Портфельний аналіз банківських продуктів ПАТ «МТБ Банк» на зовнішніх ринках та основні напрямки розвитку бізнесу ПАТ «МТБ Банк» на зовнішніх ринках.....	61
Висновки до розділу 2.....	73
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО БАНКІВСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА	75
3.1. Удосконалення міжнародного банківського співробітництва.....	75
3.2. Зріст ефективності використання міжнародних розрахунків	83
3.3. Перспективи розвитку форм міжнародного кредитування.....	88
Висновки до розділу 3.....	91
ВИСНОВКИ.....	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	96
ДОДАТКИ.....	104

ВСТУП

Актуальність теми. Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) з роками займає все більш помітне місце у діяльності українських підприємств та організацій. Проте лише з недавнього часу міжнародні розрахунки стали предметом наукових досліджень. Поштовхом цьому є проблеми, пов'язані із впровадженням новітніх інструментів та технологій у безготівкові міжнародні розрахунки. Незважаючи на велику кількість наукових розробок вітчизняних та зарубіжних науковців досліджувана тема є недостатньо розкритою. Головними причинами цього, є недорозвиненість банківської системи України, обмежена кількість досвідчених фахівців у сфері ЗЕД, недосконала та нестабільна законодавча база щодо експортно-імпортних операцій та розрахунків за ними.

Розвиток глобалізаційного процесу зумовлює зростання ролі комерційних банків у міжнародних розрахунках, що пов'язані з розрахунками у зовнішній торгівлі товарами та послугами, комерційних операціях, руху кредитних та капітальних ресурсів в ході інвестування та допомоги слаборозвинутих країнам. Саме через банки здійснюється переважна частина таких безготівкових розрахунків. Тому, враховуючи роль банківської системи у забезпеченні зовнішньоекономічних операцій, актуальність поставленої проблеми не викликає сумнівів.

Метою дипломної роботи є проведення аналізу здійснення зовнішньоекономічної діяльності та розробка перспектив розвитку міжнародного банківського комерційним банком ПАТ «МТБ Банк».

Згідно до мети роботи були поставлені та вирішені **наступні завдання:**

- розкрити теоретичну сутність банківських операцій на зовнішніх ринках;
- проаналізувати принципи організації та форми міжнародних розрахунків комерційних банків;

- дослідити діяльність комерційних банків на ринку міжнародних кредитів;
- дати загальну характеристику зовнішньоекономічної діяльності ПАТ «МТБ Банк»;
- провести економічну діагностику ефективності діяльності ПАТ «МТБ Банк»;
- провести портфельний аналіз банківських продуктів ПАТ «МТБ Банк» на зовнішніх ринках;
- визначити напрямки удосконалення міжнародного банківського співробітництва;
- оцінити можливість росту ефективності використання міжнародних розрахунків;
- проаналізувати перспективи розвитку форм міжнародного кредитування.

Предметом дослідження є портфель банківських продуктів та послуг комерційних банків, призначених для обслуговування ЗЕД суб'єктів господарської діяльності та приватних осіб, а також для власних операцій банку на зовнішніх ринках.

Об'єктом дослідження є діяльність ПАТ «МТБ Банк» на зовнішніх фінансових ринках.

Методи дослідження, застосовані в дипломній роботі – кількісні та якісні методи оцінки ефективності роботи комерційних банків, методи ретроспективного економічного аналізу результатів діяльності банку (горизонтально-вертикальні статистичні розрізи), методи побудування економетричних регресійних моделей на ПЕОМ.

Інформаційно-методологічна база досліджень дипломної роботи — звітні документи ПАТ «МТБ Банк» за 2016-2017 роки, інформаційні аналітичні бази Національного банку України та Асоціації українських банків, розташовані в глобальній мережі Інтернет, Закони України та нормативні

документи Національного банку України з довідкової комп'ютерної бази "Ліга-Закон".

Практичне значення отриманих результатів дипломної роботи – в наданні ПАТ "МТБ Банк" рекомендацій та практичних пропозицій по стратегії концентрації зовнішньоекономічних послуг банку в посередницькій діяльності по залученню на міжнародних фінансових ринках та наданню кредитів Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) національним суб'єктам господарської діяльності під гарантію ПАТ "МТБ Банк".

Структура роботи. Мета та завдання дослідження зумовили його структуру, яка складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Активізація зовнішньоекономічної діяльності України в умовах ринкової економіки зумовили масовий вихід на зовнішні ринки українських підприємств - як експортерів та імпортерів. Збільшилися обсяги міжнародних розрахунків, їх роль у кругообігу капіталу і формування фінансових результатів діяльності підприємств. Зросла роль банківської системи та валютного законодавства в організації та здійсненні міжнародних розрахунків, протидії легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом та незаконного вивезення капіталу.

Програми інституціонального розвитку передбачають три способи надання технічної допомоги вітчизняним банкам, а саме: встановлення відносин із закордонним банком-“близнюком”; залучення міжнародної консалтингової фірми; співробітництво з банком-“близнюком” і міжнародною консалтинговою фірмою.

Необхідні умови повної інтеграції вітчизняних банків у світову фінансову систему: забезпечення політичної й економічної стабільності, відсутність якої є основною вадою інтеграції економіки України у світове господарство; досягнення фінансової стабільності, конвертованості гривні й розвиток міжрегіональних внутрішніх грошово-кредитних, валютних, фондового ринків; адаптація національної банківської системи до умов світових грошово-кредитних ринків.

Інтеграція банку в міжнародну банківську систему охоплює три етапи:

Розроблення плану виходу на ринок, то передбачає аналіз внутрішніх потреб і можливостей комерційного банку за такими напрямками:

цілі виходу банку на ринок промислово розвинутих країн; фінансове забезпечення організації та функціонування закордонної структури банку; наявність кваліфікованого персоналу.

Дослідження внутрішнього законодавства, що регламентує можливість виходу комерційного банку на ринок промислово розвинутих країн, за такими

напрямами: порядок надання центральним банком дозволів уповноваженим банкам на участь у статутному капіталі банків й інших кредитних організацій, а також відкриття філій за кордоном; відповідність внутрішнього законодавства міжнародним стандартам і капіталу банків, що діють у більш ніж одній країні.

Аналіз чинних норм і правил промислово розвинутих країн, що регламентують діяльність іноземних банків на їхній території, з погляду найбільшої легкості для входження українського комерційного банку на відповідний ринок.

Варіантом інтеграції вітчизняних банків у світову фінансову систему є така послідовність дій: на основі сприятливої кон'юнктури світового ринку нарощувати власні інвестиції за кордоном, кооперуючи зусилля з підприємствами, продукція яких користується попитом на відповідних зовнішніх ринках; лібералізувати зарубіжну діяльність; якісно удосконалювати структуру, географію, форми, характер і види операцій іноземної мережі банку. Кількісним показником оцінки інтеграції банку у світову фінансову систему є чиста інвестиційна позиція, що визначається як різниця між іноземними активами і пасивами.

Від повноти й своєчасності надходження експортної валютної виручки в країну, обґрунтованості та законності переведення резидентами валютних коштів за кордон багато в чому залежить зростання валютно-фінансового потенціалу України та ресурсної бази її банківської системи.

Не дивлячись на труднощі, з якими зіштовхуються банки України та зовнішньоторговельні фірми у сфері зовнішньоекономічної діяльності, існує ряд перспектив для удосконалення міжнародних розрахунків в Україні. Серед них найважливішими є: удосконалення українського розрахунково-платіжного законодавства; створення українського банку даних щодо всіх підприємств, які працюють на території України, для формування інформації про їхню надійність та платоспроможність, а також про компанії, які характеризуються найгіршими показниками платіжної дисципліни та занесені

у „чорний список”; розвиток системи прямих кореспондентських відносин, що дасть змогу зміцнити позиції українських банків на світовому ринку банківських послуг та знизити банківську комісію при здійсненні міжнародних розрахунків; впровадження методик розрахунку ефективності від використання різних форм розрахунків; активне застосування систем „банк-клієнт” та електронної пошти; проведення семінарів щодо ознайомлення клієнтів та працівників банків з особливостями міжнародних розрахунків з метою вибору найбільш оптимальної форми розрахунків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ЗАКОН УКРАЇНИ N 2121-III „Про банки і банківську діяльність” від 7 грудня 2000 року // Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України станом від 22 грудня 2005 року N 3273-IV // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
2. Закон України N 679-XIV “Про Національний банк України” від 20 травня 1999 року // Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України станом від 10.01. 2002 року N 2922-III) // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
3. Закон України N 959-XII “ Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16 квітня 1991 року // Із змінами і доповненнями, внесеними Законами України станом від 8 червня 2000 року N 1807-III) // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
4. ЗАКОН УКРАЇНИ N 2374-III «Про обіг векселів в Україні» від 5 квітня 2001 року // Із змінами і доповненнями, внесеними Законом України від 25 грудня 2002 року N 364-IV // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
5. КОНВЕНЦІЯ, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі //ДАТА ПІДПИСАННЯ: 07.06.30 р., ДАТА ПРИЄД-НАННЯ УКРАЇНОЮ: 06.07.99 р.,ДАТА НАБУТТЯ ЧИННОСТІ УКРАЇ-НОЮ: 06.01.2000 р. // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
6. Декрет Кабміну України № 15-93 “ Про систему валютного регулювання і валютного контролю” від 19.02.1993 // В редакції змін від від 16 січня

- 2003 року N 436-IV // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
7. МТП “Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів” (редакція 1993 р., публікація Міжнародної Торговельної Палати N 500) // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
 8. МЕЖДУНАРОДНЫЕ ПРАВИЛА ПО ИНКАССО* (редакция 1995 года, публикация Международной торговой палаті № 522 // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
 9. Положення про міжбанківські розрахунки за операції, що здійснюються із застосуванням банківських платіжних карток міжнародної платіжної системи VISA International // Постанова Правління Національного банку України від 20.11.98 р. N 490 // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
 10. Положення про впровадження пластикових карток міжнародних платіжних систем у розрахунках за товари, надані послуги та при видачі готівки // Постанова Правління Національного банку України від 24 лютого 1997 р. N 37 / від 27 грудня 2000 року N 508 // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
 11. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України та Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку банків України // Постанова Правління Національного банку України від 17 червня 2004 року N 280 (Із змінами і доповненнями, внесеними постановами Правління Національного банку України станом від 1 грудня 2005 року N 457) // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року

12. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні // Постанова Правління Національного банку України від 28 серпня 2001 року N 368 (Із змінами і доповненнями, внесеними постановами Правління Національного банку України станом від 1 листопада 2005 року N 407) // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
13. Правила торгівлі іноземною валютою // Постанова Правління Національного банку України від 10 серпня 2005 р. N 281 // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
14. Положення “Про порядок здійснення операцій з чеками в іноземній валюті на території України” // Постанова Правління НБУ № 520 від 29.12.2000 // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
15. Положення про порядок здійснення уповноваженими банками операцій за документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньоекономічними операціями // Постанова Правління Національного банку України від 3 грудня 2003 року N 514 // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
16. Про переказування коштів у національній та іноземній валюті на користь нерезидентів за деякими операціями // Постанова Правління Національного банку України від 30 грудня 2003 року N 597 (Із змінами і доповненнями, внесеними постановою Правління Національного банку України від 17 червня 2004 року N 270) // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
17. Положення про оформлення та подання клієнтами платіжних доручень в іноземній валюті або банківських металах, заяв про купівлю або

- продаж іноземної валюти або банківських металів до уповноважених банків і інших фінансових установ та порядок їх виконання // Постанова Правління Національного банку України від 5 березня 2003 року N 82 (Із змінами і доповненнями, внесеними постановами Правління Національного банку України станом на 12 листопада 2003 року N 493) // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
18. Положення про відкриття та функціонування в уповноважених банках України рахунків банків-кореспондентів в іноземній валюті та в гривнях // Постанова Правління Національного банку України від 26 березня 1998 року N 118 (в редакції змін Постанови НБУ станом на 10 листопада 2003 року N 485) // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
19. Положення про порядок здійснення уповноваженими банками операцій за документарними акредитивами в розрахунках за зовнішньоекономічними операціями // Постанова Правління Національного банку України від 3 грудня 2003 року N 514 // Законодавчо-довідкова система законодавства України WWW.LIGA-ZAKON.COM.UA, квітень 2006 року
20. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред. А.М. Герасимовича. – К.: КНЕУ, 2003. – 599 с.
21. Аналіз діяльності комерційного банку: Навчальний посібник / за ред. Ф.Ф. Бутинця та А.М. Герасимовича. – Житомир: ПП "Рута", 2001. – 384 с.
22. Антонова, О. В. Міжнародні розрахунки в Україні: основні тенденції та перспективи розвитку [Текст] / О. В. Антонова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 4. – С. 34–38.
23. Банки и банковские операции: Учебник для вузов / Под ред. проф. Е.Ф. Жукова. - М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 1997. - 471 с.

24. Банківські операції [Текст]: навч. посіб. / О. В. Дзюблюк, Н. Д. Галапуп, Я. І. Чайковський [и др.]. – Тернопіль: ТНЕУ, 2009. – 694 с. – ISBN - 978-966-654-235-2.
25. Банківські операції: Підручник. – 2-ге вид., випр. і доп./ А.М.Мороз, М.І.Савлук, М.Ф.Пуховакіна та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. А.М.Мороза. – К.: КНЕУ, 2002. – 476 с.
26. Банківські операції: Підручник/За ред. Міщенка В.І., Слав"янської Н.Г.- Київ: Знання-Прес, 2006.-727 с.
27. Банковское дело: Учебник /Под ред. О.И.Лаврушина – Москва, «Финансы и статистика», 1998 – 576 с.
28. Білик, М. Д. Розрахункові відносини у зовнішньоекономічній діяльності підприємств: сутність та оцінка доцільності застосування різних форм розрахунків [Текст] / М. Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 3. – С54–60.
29. Бондаренко, С. І. Використання акредитива при розрахунках за зовнішньоекономічними операціями [Текст] / С. І. Бондаренко // Фінанси України. – 2000. – № 3. – С. 114–119.
30. Бутинець Ф.Ф., Жиглей І.В., Пархоменко В.М.: Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності. За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця; 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП “Рута”, 2002. – 544 с.
31. Васюренко Л.В., Федосік І.М. Ресурси комерційного банку: теоретичний та прикладний аналіз: Монографія. – Харків: ПП Яковлева, 2003. – 88 с.
32. Васюренко О.В. Банківські операції: Навчальний посібник. – 4-те вид., перероблене і доповнене – Київ: Знання, 2004. – 324 с.
33. Волошин І.В. Оценка банковских рисков: новые подходы. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 216 с.
34. Голов, С. В. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами. Приклади. Коментарі [Текст]: підруч. / С. В. Голов, В. М. Костюченко. – К.: КНЕУ, 2001. – 840 с. - ISBN – 963-852-741-0.

- 35.Гофман Н.А., Маховикова Г.А. Основы внешнеэкономической деятельности. – С.Пб.: Питер,2001. – 208 с.
- 36.Ефимова М.Р., Ганченко О.И., Петрова Е.В. Практикум по общей теории статистики: Учебное пособие. – Москва: Финансы и статистика, 2000. – 257 с.
- 37.Зверяков М.И. Мировой кризис и новая модель экономического развития Бюллетень Международного Нобелевского экономического форума. 2010. № 1 (3). Том 1. – С. 138 – 143.
38. Зверяков М. І. Антикризове управління фінансовою стійкістю банку в умовах економічних дисбалансів: монографія / М.І. Зверяков, О.М. Зверяков. – Одеса: ОНЕУ, 2015. – 418 с.
- 39.Кириченко О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посіб. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання-Прес, 2002. - 384 с.
- 40.Козик В.В., Панкова Л.А., Карп'як Я.С. Зовнішньоекономічні комерційні операції та контракти. Навч. посіб. – Л.: Оксарт, 1998. – 256 с.
- 41.Комплексный анализ финансово-экономических результатов деятельности банка и его филиалов / Л.Г. Гиляровская, С.Н. Паневина. – СПб.: Питер, 2003. – 240 с.
- 42.Кривов'яз, Т. В. Міжнародні кредитно-розрахункові операції в банках [Текст]: навч. посіб. / Т. В. Кривов'яз; Мін-во освіти і науки України, К.,2009. – 326 с. – ISBN – 978-966-388-295-6.
- 43.Куденко Н.В. Маркетингові стратегії фірми – Київ, КНЕУ, 2002. – 245 с.
- 44.Куденко Н.В. Стратегічний маркетинг: Навч.посібник. – К.: КНЕУ,1998. – 202 с.
- 45.Литвин Н.Б. Облік і аналіз зовнішньоекономічної діяльності комерційних банків: Навчальний посібник. – Тернопіль: Карт-бланш, 2003. – 362 с.
- 46.Михайлов, Д. М. Міжнародні розрахунки і гарантії [Текст]: навч. посіб. / Д. М. Михайлов. – К.: Торгово-видавниче бюро ВНУ, 1998. – 298 с. – ISBN – 985-655-138-2.
- 47.Міжнародні розрахунки та валютні операції [Текст]: навч. посіб. / О. І.

- Береславська, О. М. Наконечний, М. Г. Пясецька [и др.]. – К.:КНЕУ, 2006. – 312 с. – ISBN – 966-581-613-9.
- 48.Операції комерційних банків [Текст]: навч. посіб. / Р. Т. Коцовська, В. Д. Ричаківська, Г. В. Табачук [и др.]. – К.: Алерта, 2003. – 501 с. – ISBN – 966-7330-59-1.
- 49.Офіційний сайт <http://www.prostobiz.ua/business/deposit>
- 48.Офіційний сайт Асоціації банків України // WWW.AUB.COM.UA
- 49.Офіційний сайт НБУ // www.bank.gov.ua
- 50.Офіційний сайт ПАТ “МТБ Банк” WWW.MARFINBANK.UA
- 51.Передій, О. С. Міжнародні економічні відносини [Текст]: навч. посіб. / О. С. Передій, К.: Центр навч. л-ри, 2006. – 274 с. – ISBN – 968-598-331-7.
- 52.Петрук, О. М. Банківська справа [Текст]: навч. посіб. / О. М. Петрук, К.: Кондор, 2004. – 462 с. – ISBN – 966-7982-83-1.
- 53.Попович, О. В. Міжнародні розрахунки. Валютний кліринг [Текст] / О. В. Попович // Інститут економіки та менеджменту. – 2007. - УДК 339.727.6 (045).
- 54.Рогач О.І., Філіпенко А.С., Шемет Т.С. Міжнародні фінанси. Підручник.- Київ: Либідь, 2003. - 784 с.
- 55.Руденко, Л. В. Міжнародні кредитно-розрахункові і валютні операції [Текст]: підруч. / Л. В. Руденко, К.: ЦУЛ, 2003. – 615 с. – ISBN – 966-541-1051-2
- 56.Руденко, Л. В. Розрахункові та кредитні операції у зовнішньоекономічній діяльності підприємства [Текст]: підручник / Л. В. Руденко; Мін-во освіти і науки України, К.: Лібра, 2002. – 302 с. – ISBN – 966-7035-49-2.
- 57.Рум’янцева, А. П. Зовнішньоекономічна діяльність [Текст]: навч. посіб. / А. П. Рум’янцева, К.: Центр навч. л-ри, 2004. – 377 с. – ISBN – 978-652-325-5.
- 58.Савлук, М. І. Міжнародні розрахунки та валютні операції [Текст]: навч. посіб. / М. І. Савлук, К.:КНУ, 2002. – 391 с. – ISBN – 966-574-331-7.
- 59.Семенов, К. А. Міжнародні валютні і фінансові відносини [Текст]:

- підруч. / К. А. Семенов. – М.: ТЕИС, 2000. – 175 с. – ISBN – 965-563-847-6.
60. Синки, Дж. мл. Управление финансами в коммерческих банках. Пер. с англ. 4-го переработанного изд. / под ред. Р.Я.Левиты, Б.С.Пинкерса. — М.: 1994, Catallaху.— 820 с.
61. Слепов, В. А. Міжнародні валютні і фінансові відносини [Текст] / В. А. Слепов. – М.: ФБК-ПРЕСС, 1998. – 280 с. – ISBN – 5 -78965-452-365-1.
62. Філіпенко, А. С. Міжнародні валютно-кредитні відносини [Текст]: підруч. / А. С. Філіпенко. – К.: Либідь, 1997. – 208 с. – ISBN – 985-652-347-8.
63. Шелудько, Н. М. Роль банківської системи у стимулюванні економічного зростання країни [Текст] / Н. М. Шелудько. – К.: КНЕУ, 2002 – 501 с. – ISBN – 966-154-633-8.